

Eko Bülten'de *5.yıl***TİSK AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ- AĞUSTOS 2013 (SAYI: 54)**
28.08.2013**GENEL DEĞERLENDİRME*****"Küresel Ekonominin Dinamikleri Türkiye Ekonomisini Etkiliyor"***

- Ö** Veriler AB'de durgunluğun sona erdiğine işaret ediyor. Euro Alanı 18 ay sonra yeniden büyüme kaydetti. AB ve Euro Alanı ekonomileri ilk çeyreğe göre %0,3 oranında büyüdü. Büyümenin iki kaynağı var: ihracat ve tüketim harcamalarındaki artış.
- Ö** İhracattaki artış ABD ekonomisindeki düzelme ile bağlantılı. Tüketim harcamalarındaki artış ise bankaların kredi plasmanını artırmasından kaynaklandı.
- Ö** Fransa ve Portekiz beklentilerin üzerinde büyürken, büyümeye Almanya en büyük katkıyı yaptı. İtalya ve İspanya ekonomileri ise küçüldü. Büyüme rakamları AB içinde iktisat politikası tartışmalarını yeniden alevlendirebilir.
- Ö** AB ekonomisinin büyümesi Türkiye için de olumlu bir gelişme. TL'nin değer yitirdiği bir ortamda durum Türkiye için bir fırsat olabilir.
- Ö** Yükselen ekonomiler Ağustos ayında olumsuz gelişmeler yaşadı. Bombay Borsası %11,2 düştü, Hindistan yeni bir krizin eşiğinde bulunuyor. Rupi, ABD doları karşısında da değer yitirdi. Hindistan'dan Haziran başından bu yana çıkan para 11,5 milyar dolara ulaştı. FED kararları sonrasında krizin üçüncü evresi başta BRIC olmak üzere, yükselen ekonomiler için tehlike oluşturmaktadır. Türkiye de bu gelişmelerden payına düşeni alacak.
- Ö** Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış sanayi üretim endeksi ikinci çeyrekte ilk çeyreğe göre %1,2 arttı. İmalat sanayiinde üretim artışı %1,2 oldu.
- Ö** Haziran 2013'te Sanayi Ciro Endeksi yıllık bazda %6,4 arttı. Ciro Endeksi imalat sanayiinde %6,7 arttı. Sanayi Ciro Endeksi ikinci çeyrekte ilkinde göre %5,5 yükseldi.
- Ö** İşgücüne katılma oranı 1,1 puan arttı. İstihdam 848 bin kişi, tarım-dışı istihdam 928 bin kişi arttı. İşsiz sayısı ve işsizlik oranı arttı. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış istihdam edilenler 71 bin kişi azaldı, işsiz sayısı 45 bin kişi arttı.
- Ö** İlk 6 ayda cari işlemler açığı 35,9 milyar dolara, dış ticaret açığı 40,8 milyar dolara ulaştı. Dış ticaret açığının nedenlerine petrol ve doğalgazın yanı sıra altın da eklendi. Turizm gelirlerindeki artış sınırlı oldu.
- Ö** Cari açığın finansman maliyetinin artmasının nedeni, yabancıların Türkiye'de yaptıkları net yatırımlardaki düşüş oldu. Kısa vadeli portföy yatırımları azaldı. DİBS'lere yönelik talep de Mayıs ayından bu yana azaldı.
- Ö** Haziran ayında Türkiye'den kaynağı belirsiz bir şekilde 2,3 milyar dolar çıktı. Ocak-Haziran döneminde toplam çıkış 5,7 milyar doları buldu. Haziran ayında TMCB 3,3 milyar dolar döviz sattı.
- Ö** Enflasyon hedeflemesi Ağustos ayında zorlanmaya başladı. TCMB, döviz kuru artışını önlemek için iki yola başvurdu: faiz oranını yükseltmek ve döviz satım ihaleleri açmak. Müdahalelere rağmen özellikle dolar artmaya devam etmektedir. Döviz kurlarındaki artış enflasyon oranını da yükseltti. TÜFE yıllık bazda %8,88; ÜFE yıllık bazda %6,61 arttı.

Dünya Ekonomisi:

Ağustos ayının başında açıklanan Avrupa Birliği (AB27) ve Euro Alanı (AB17) büyüme oranı rakamları Avrupa'da durgunluğun sona erdiğine ilişkin ciddi işaretler taşımaktadır. Öyle ki, Euro alanı 18 ay sonra yeniden büyüme ile tanışmıştır. Aslında AB'nin 2013 yılında yüksek oranlı büyüyeceği tahmin ediliyordu. Bunun en önemli nedeni de AB'de politikacıların ekonomiye müdahale konusunda akliselim noktasına gelmeleriydi.

Açıklanan verilere göre AB ve Euro Alanı ekonomileri yılın ikinci çeyreğinde ilk çeyreğe göre %0,3 oranında büyümüştür. Doğrusunu söylemek gerekirse bu oran hemen herkesin beklentilerinin üzerinde olmuştur. Bu büyümenin iki kaynağı bulunmaktadır: ihracattaki ve tüketim harcamalarındaki artış.

İhracattaki artış sürpriz olmamıştır. Çünkü AB ihracatında en büyük paya sahip ABD ekonomisi ciddi bir düzelleme yaşamaktadır. AB ihracatında ABD'nin payı %17 dolayında seyretmektedir. Sürpriz olan tüketim harcamalarındaki artıştır. Bu artışın ana nedeni bankaların tüketime yönelik kredi plasmanındaki artış ile I. Fisher'in borç-deflasyon ilişkisinin alınan önlemler nedeniyle zayıflaması olmuştur.

Ülke bazında Fransa ve Portekiz beklentilerin üzerinde bir büyüme performansı sergilemiştir. Fransa %0,5, Portekiz %1,1 büyümüştür. Ancak büyüme oranına en büyük katkıyı Almanya yapmıştır. AB ve Euro Alanı'nın en büyük ekonomisi %0,7 oranında büyüyerek hemen her zaman olduğu üzere ortalamayı yükselten ülke konumunu korumuştur. Hayal kırıklığı yaratan ülkeler ise %0,2'lik küçülme ile İtalya ve %0,1'lik küçülme ile İspanya olmuştur.

Büyüme rakamları AB içindeki iktisat politikası tercihlerine ilişkin tartışmaları yeniden alevlendirecek gibi durmaktadır. Muhafazakâr istikrar programlarının savunucusu Almanya, hem kendisi hem de istikrar programını sıkı sıkıya uygulayan Portekiz'in büyüme oranını öne çıkartarak, parasal genişleme yanlılarına karşı yeni bir cephe açabilir. Bu karşı duruş rağbet bulur mu? Biraz zor. Çünkü durgunluktan çıkış süresi ile parasal genişleme arasındaki paralellik AB'nin son dönem politikalarında ısrarcı olması için yeterli gözükmemektedir.

AB'nin büyümesi Türkiye ekonomisi için de olumlu bir gelişmedir. Krizden önce ihracatımızın %50'sini yaptığımız AB ekonomisinin büyümesi, Türkiye'nin üye ülkelere ihracatını artıracaktır. Özellikle son iki ay içinde döviz kuru sepetinde TL'nin değer yitirdiği bir ortamda, bu gelişme Türkiye için fırsat olabilir.

Veriler AB'de durgunluğun sona erdiğine işaret ediyor. Euro Alanı 18 ay sonra yeniden büyüme kaydetti.

AB ve Euro Alanı ekonomileri ilk çeyreğe göre %0,3 oranında büyüdü. Büyümenin iki kaynağı var: ihracat ve tüketim harcamalarındaki artış.

İhracattaki artış ABD ekonomisindeki düzelleme ile bağlantılı. Tüketim harcamalarındaki artış ise bankaların kredi plasmanını artırmasından kaynaklandı.

Fransa ve Portekiz beklentilerin üzerinde büyürken, büyümeye Almanya en büyük katkıyı yaptı. İtalya ve İspanya ekonomileri ise küçüldü.

Büyüme rakamları AB içinde iktisat politikası tartışmalarını yeniden alevlendirebilir.

AB ekonomisinin büyümesi Türkiye için de olumlu bir gelişme. TL'nin değer yitirdiği bir ortamda durum Türkiye için bir fırsat olabilir.

Ağustos ayında olumsuz gelişmeler yükselen ekonomilerden gelmiştir. Bilindiği üzere 1990'lı yıllarda ekonomi yazınına yükselen ekonomi kavramı girmiştir. Bu ülkelerin ortak özelliği finansal serbestleşmeye giden, yüksek oranlı büyüyen ekonomiler olmasıydı. Kavram bir anlamda da gelişmekte olan ülke sınıflamasından çıkmaya aday ülkeleri ifade ediyordu. Bu ülkeler içinde dört ülke 2000'li yıllarda itibaren ayrı bir kefeye konulmuştur. Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin adlarının İngilizcesinden yola çıkılarak BRIC ülkeleri olarak adlandırılmıştır. BRIC ülkeleri hızlı büyüdükleri ve çoğu zaman cari fazla verdikleri için daha da önemsenmiştir. Bu ülkelerin bir diğer özellikleri de uyguladıkları ekonomi politikaları ile ülkelerinde devlet kapitalizmini bir model olarak öne çıkartmaları olmuştur. BRIC ülkelerinin bir başka özelliği de, bu ülkelerde gelir dağılımının bozuk olması ve ciddi bir yoksul kitleye sahip olmalarıdır. BRIC ülkeleri yoksulluk ile mücadelede ciddi başarılar elde etmiştir. Örneğin 1980'lerin başında Çin'de yaklaşık 800 milyon kişi günde 1,25 doların altında bir gelire yaşarken, bugün bu sayı 40 milyona gerilemiş durumdadır. Brezilya'da da Lula da Silva 2002 yılında başkan seçildiğinde ilk uğraşı yoksul sayısını azaltma politikalarını uygulamaya koymak olmuştur. Bu sayede 40 milyon kişi yoksulluk sınırının üstüne çıkmıştır.

Hindistan BRIC ülkeleri içinde yoksullukla mücadele eden bir başka ülkedir. Fakat Hindistan aynı zamanda bağımsızlığını kazandığı günden bu yana demokrasi ile ekonomik kalkınmayı birlikte gerçekleştirmeye çalışan bir ülkedir. Hindistan hızlı büyümeyi sürdürebilmek için doğrudan yabancı sermayeye ve kısa vadeli sermayeye dayalı bir ekonomik yapıya sahiptir. Bu nedenle de 1991 yılında büyük bir kriz yaşamıştır. Ülke ancak IMF ile anlaşarak ayakta kalabilmiştir. Şimdi Hindistan diğer yükselen ekonomiler gibi yeni bir krizin eşiğinde bulunmaktadır. 22 Temmuz'da 20.159 olan Bombay Borsası Sunsex Endeksi, %11,18'lik düşüşle 21 Ağustos'ta 17.905'e gerilemiştir.

Hindistan Rupisi yılbaşında ABD doları karşısında 42,1 iken, 22 Ağustos'ta 64,8'e kadar gerilemiştir (**Şekil 2**). FED'in parasal genişlemeyi sona erdireceğine yönelik söylentiler başladığından bu yana Rupiy ABD doları karşısında %17 değer yitirmiştir. Rupiy değer kaybederken, kısmi sermaye kontrolü olmasına rağmen son iki aydır Hindistan'dan sermaye çıkışı hızlanmıştır. Haziran başından bu yana uluslararası yatırımcıların Hindistan'dan çektiği para 11,5 milyar dolara ulaşmıştır. Hindistan'da 2011 yılından itibaren büyüme oranı ve sabit sermaye yatırımları düşmektedir. Son iki ayki gelişmelerle birlikte bu düşüşün güçlenerek devam edeceği görülmektedir. Özetle Hindistan ekonomisi krize girmek üzeredir (**Şekil 3**).

Ayın üçüncü haftasında açıklanan FED kararları sonrasında, daha önceki bültenlerimizde belirttiğimiz üzere, krizin üçüncü evresi, başta BRIC ülkeleri olmak üzere tüm yükselen ekonomiler için tehlike çanlarının daha güçlü çalmasına neden olmaktadır. Türkiye de bu gelişmelerden payına düşeni alacaktır. Önemli olan bunun maliyetinin düşük olmasıdır.

Yükselen ekonomiler Ağustos ayında olumsuz gelişmeler yaşadı.

Bombay Borsası %11,2 düştü, Hindistan yeni bir krizin eşiğinde bulunuyor.

Rupiy, ABD doları karşısında da değer yitirdi. Hindistan'dan Haziran başından bu yana çıkan para 11,5 milyar dolara ulaştı.

FED kararları sonrasında krizin üçüncü evresi başta BRIC olmak üzere, yükselen ekonomiler için tehlike oluşturmaktadır. Türkiye de bu gelişmelerden payına düşeni alacak.

Türkiye Ekonomisi:**Sanayi Üretimi, Ciro ve Sipariş Endeksleri:**

2013 yılı ikinci çeyreğinde Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yılın ilk çeyreğine göre %1,2 yükselmiştir. Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi alt sektörleri içinde yer alan elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektöründe üretim %2,9; imalat sanayi sektöründe üretim %1,2 artarken, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe üretim %1,1 azalmıştır.

2013 yılı ikinci çeyreğinde takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %2,9 yükselmiştir. Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi alt sektörleri içinde yer alan imalat sanayi sektöründe üretim %3,4; elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektöründe üretim %1,2 yükselirken, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe üretim %1,8 düşmüştür.

Haziran 2013'de Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi Mayıs ayına göre %1,4 yükselmiştir. Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksinde alt sektörler içinde %1,7 ile en yüksek üretim artışı madencilik ve taşocakçılığı sektöründe görülmüştür. Bu sektörü %1,4 ile imalat sanayi sektörü endeksi ve binde 6 ile elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörü izlemiştir. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış ana sanayi gruplarında ise en yüksek üretim artışı %11,9 ile sermaye malı imalatı sektöründe görülmüştür. Üretim artışı sağlanan diğer sektör ise %1,7 ile dayanıksız tüketim malı sektörü olmuştur. Gruplama içinde yer alan ara malı imalatı sektöründe üretim %1,9; dayanıklı tüketim malı sektöründe üretim %1,6 ve enerji sektöründe üretim %1,3 azalmıştır.

2013 yılı Haziran ayında Mayıs ayına göre Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Endeksin imalat sanayii alt sektörleri arasında en fazla üretim artışı %40,7 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatında gerçekleşmiştir. Bu sektörü %19,8 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ve %16,1 ile diğer ulaşım araçlarının imalatı izlemiştir.

Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış Endeksin imalat sanayiine ilişkin grubunda en yüksek üretim kaybı %8,8 ile fabrikasyon metal ürünleri imalatı sektöründe ortaya çıkmıştır. Bu sektörü %7,1 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı ve %6,4 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı sektörü izlemiştir.

Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış sanayi üretim endeksi ikinci çeyrekte ilk çeyreğe göre %1,2 arttı. İmalat sanayiinde üretim artışı %1,2 oldu.

Takvim etkisinden arındırılmış imalat sanayii üretimi ikinci çeyrekte %3,4 arttı.

Haziran 2013'de mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış imalat sanayii üretimi %1,4 arttı.

En yüksek aylık üretim artışı bilgisayar ve elektronik ürün imalatında görüldü.

Bu dönemde Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretimi 2012 yılının Haziran ayına göre %4,2 oranında artış göstermiştir. Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksinde en yüksek üretim artışı %5,4'lük artış ile imalat sanayii sektöründe görülürken, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe üretim %2,1, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektöründe üretim %0,5 oranında azalmıştır. Takvim etkisinden arındırılmış ana sanayi gruplarında yıllık bazda enerji sektöründe üretim %1,6 azalırken, sermaye malı imalatı sektöründe üretim %13,8, dayanıksız tüketim malı sektöründe üretim %6,5, dayanıklı tüketim malı sektöründe üretim %4,5 ve ara malı üretimi sektöründe üretim %0,9 yükselmiştir.

Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi aylık bazda %4,2 arttı.

Haziran ayında Sanayi Ciro Endeksi 2012 yılının aynı ayına göre %6,4 oranında yükselmiştir. Endeks alt sektörler itibarıyla imalat sanayinde %6,7 artmış, madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %3 oranında azalmıştır. Ana sanayi gruplarına göre sanayi ciro endeksinde en fazla ciro artışı %11,5 ile sermaye malı imalatında gerçekleşmiştir. Bu sektörü %7,7 ile dayanıksız tüketim malı imalatı sektörü ve %6,1 ile ara malı imalatı sektörü izlemiştir. Dayanıklı tüketim malı imalatı sektörü %4 ve enerji sektörü %0,5 oranında ciro kaybına uğramıştır.

Haziran 2013'te Sanayi Ciro Endeksi yıllık bazda %6,4 arttı.

Ciro Endeksi imalat sanayinde %6,7 arttı.

2013 yılı ikinci çeyreğinde Sanayi Ciro Endeksi 2012 yılının aynı çeyreğine göre %5,5 oranında yükselmiştir. Bu dönemde Sanayi Ciro Endeksi alt sektörleri içinde imalat sanayi ciro sektörü endeksi %5,6 ve madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi binde 8 oranında artış kaydetmiştir.

Sanayi Ciro Endeksi ikinci çeyrekte ilkinde göre %5,5 yükseldi.

2013 yılı Haziran ayında bir önceki yılın aynı ayına göre imalat sanayii alt sektörleri içinde en yüksek artış oranı %22,1 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı sektöründe gerçekleşmiştir. Bu sektörü %20,4 ile motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sektörü izlemiştir. En yüksek ciro düşüşü ise, %41,1 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı sektörü ile %23 ile diğer imalatlar sektöründe görülmüştür.

İstihdam ve İşsizlik:

Mayıs 2013 döneminde işgücüne katılma oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,1 puan artarak %51,6 olmuştur. Bu dönemde işgücünde katılma oranı erkeklerde 0,6 puan artarak %72 olurken, kadınlarda 1,6 puan artışla %31,8'e yükselmiştir.

İşgücüne katılma oranı 1,1 puan arttı.

Mayıs 2013'te 2012 yılının aynı ayına göre istihdam edilenler 848 bin kişi artmış ve 26 milyon 130 bin kişi düzeyine ulaşmıştır. Tarım sektöründe istihdam edilenlerin sayısı 80 bin kişi azalırken tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 928 bin kişi artmıştır. Bu gerçekleştirmeler neticesinde tarım sektöründe çalışanların oranı 1,2 puanlık azalışla %24'e; sanayi sektöründe çalışanların oranı 0,5 puanlık artışla %19,3'e; hizmetler sektöründe çalışanların oranı 0,8 puanlık artışla %49,6'ya yükselirken, inşaat sektöründe çalışanların payı 0,1 puanlık azalışla %7,1'e gerilemiştir. Sonuç olarak, Mayıs 2013 döneminde istihdam edilenlerin oranı geçen yılın aynı dönemine göre 0,8 puanlık artışla %47,1 düzeyine çıkmıştır.

İstihdam 848 bin kişi, tarım-dışı istihdam 928 bin kişi arttı.

2013 yılı Mayıs döneminde 2012 yılının aynı dönemine göre işsiz sayısı 254 bin kişi artmış ve 2 milyon 526 bin kişiye yükselmiştir. İşsiz sayısındaki bu artış ile birlikte işsizlik oranı da 0,6 puan yükselerek %8,8 düzeyine ulaşmıştır. Tarım dışı işsizlik oranı 0,6 puan artmış ve %11 olmuştur. Genç işsizlik oranı ise 0,7 puan yükselmiş ve %16,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde kentsel alanda işsizlik oranı %10,5; kırsal alanda %5,4 düzeyine ulaşmıştır. İşsizlik oranı erkeklerde %8; kadınlarda %10,7 olmuştur. Eğitim durumuna göre işsizlik oranlarına bakıldığında başı lise ve meslek lisesi mezunlarının çektiği görülmektedir. Bu eğitim gruplarında işsizlik oranı sırasıyla %11,3 ve %10,3 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranının en düşük olduğu eğitim grubu %5,3 ile okuryazar olmayanlardır. Üniversite mezunlarında işsizlik oranı genel işsizlik oranına yakın bir seviyede, %8,7 düzeyindedir.

İşsiz sayısı ve işsizlik oranı arttı.

2013 yılı Mayıs döneminde bir önceki döneme göre mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam edilenlerin sayısı 71 bin kişi azalırken, işsiz sayı 45 bin kişi artmıştır. Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı ise bir önceki döneme göre 0,1 puan azalarak %51,2'ye gerilemiştir. İstihdam oranı da 0,2 puan azalarak %46,3 düzeyine inmiştir. Bu dönemde mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı 0,2 puan yükselmiş ve işsizlik düzeyi yüzde 9,6'ya çıkmıştır (**Şekil 4**).

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış istihdam edilenler 71 bin kişi azaldı, işsiz sayısı 45 bin kişi arttı.

Ödemeler Dengesi:

2013 yılının ilk altı ayında cari işlemler dengesi bir önceki yılın aynı dönemine göre 5 milyar 890 milyon dolar açık vermiş ve cari işlemler açığı 35 milyar 920 milyona ulaşmıştır. Cari işlemler açığının ana nedeni olan dış ticaret açığı da geçen yılın Ocak-Haziran dönemine göre 5 milyar 879 milyon dolar yükselerek 40 milyar 474 milyon dolar olmuştur.

İlk 6 ayda cari işlemler açığı 35,9 milyar dolara, dış ticaret açığı 40,8 milyar dolara ulaştı.

Dış ticaret açığının ilk nedeni her zaman olduğu üzere petrol ve doğalgaz ithalatı iken, ikinci nedeni bu yıl ithalatta ödeme aracı olarak da kullanılan altın olmuştur. Yılın ilk altı ayında ödemeler bilançosunda parasal olmayan altın kalemi olarak yer alan altın ithalatı, bir önceki yılın ilk yarısına göre 5 milyar 791 milyon dolar artarak 9 milyar 480 milyona ulaşırken, altın ihracatı 2 milyar 888 milyon dolar azalmış ve 2 milyar 493 milyon dolarda kalmıştır.

Dış ticaret açığının nedenlerine petrol ve doğalgazın yanı sıra altın da eklendi.

Cari açığın artmasını engelleyen turizm gelirlerindeki artış bu yıl geçtiğimiz yıllara göre sınırlı olmuştur. Turizm gelirleri 2012 yılının ilk altı ayına göre 2 milyar 579 milyon dolar yükselmiş ve 11 milyar 727 milyona ulaşmıştır. Turizm gelirlerindeki sınırlı artışta Ortadoğu ülkelerindeki gelişmeler ve bu ülkelere yönelik Türkiye'nin izlediği dış politika önemli etken olmuştur. Yılın ilk yarısında yabancılar Türkiye'de elde ettikleri kar, faiz ve ücret gelirlerini yurtdışına çıkarmaya devam etmiştir. Bunun sonucunda ilk altı ayda bu kalemden çıkan tutar geçen yıla göre 1 milyar 591 milyon dolar artmış ve 5 milyar 194 milyon dolar olmuştur.

Turizm gelirlerindeki artış sınırlı oldu.

2013 yılında cari açığın finansman maliyetinin artmasında (faiz oranlarının yükselmesi) etkili olan gelişmelerden birisi de en azından kısa dönemde maliyetsiz finansman kaynağı olarak nitelendirilebilecek yabancıların ülkemizde yaptıkları net yatırımlardaki düşüştür. Bu yılın ilk yarısında geçen yıla göre doğrudan yatırımlar 3 milyar 241 milyon dolar azalarak 4 milyar 940 milyona gerilemiştir.

Cari açığın finansman maliyetinin artmasının nedeni, yabancıların Türkiye'de yaptıkları net yatırımlardaki düşüş oldu.

Hisse senedi piyasasına yönelik kısa vadeli portföy yatırımları Mayıs ayından bu yana hızla azalmış ve yılın ilk yarısını geçen yıla göre 196 milyon dolarlık azalış ile kapatmıştır. Daha önceki bültenlerimizde de belirttiğimiz üzere yabancılar için ciddi çekiciliği olan DİBS'lere yönelik talep de Mayıs ayından bu yana azalmıştır. Buna rağmen, bu yılın ilk altı ayı itibarıyla 6 milyar 906 milyon dolarlık bir artış kaydedilmiştir. Bankalar kamuya göre bu konuda hala çekiciliğini korumaktadır. Nitekim bankalar Haziran ayında 562 milyon dolar borçlanarak Ocak-Haziran döneminde 4 milyar 931 milyon doları bulan bir net borçlanma yapabilmıştır. Bankalar için bu yapı sendikasyon kredilerinde korunmuş ve sektör bir önceki yılın ilk yarısında 3 milyar 254 milyon dolarlık net kredi kullanırken, bu yılın aynı döneminde ise 10 milyar 337 milyona ulaşan bir net kredi kullanımını gerçekleştirmiştir.

Kısa vadeli portföy yatırımları azaldı.

DİBS'lere yönelik talep de Mayıs ayından bu yana azaldı.

Haziran ayında Türkiye'den kaynağı belirsiz bir şekilde 2 milyar 332 milyon dolar, Ocak-Haziran döneminde de 5 milyar 72 milyon dolarlık çıkış gerçekleşmiştir. Yine Haziran ayında TCMB ülkeden çıkış yapanların döviz talebini karşılamak için 3 milyar 276 milyon dolarlık bir döviz satışı yapmış, yani bu tutar da bir döviz rezervi kaybına uğramıştır.

Para ve Maliye Politikası:

Uluslararası piyasalardaki gelişmeler TCMB'nin 2013 yılı para politikasından sapmalara neden olmaya devam etmiştir. TCMB'nin sıkı para politikası uygulayarak faiz oranı üzerinde etkin olmaya çalıştığı Taylorcu enflasyon hedeflemesi Ağustos ayında zorlanmaya başlamıştır. TCMB uyguladığı para politikasına rağmen yurtdışına döviz çıkışı nedeniyle yükselmeye başlayan döviz kuru artışını engellemek için iki yola başvurmuştur. Bunlardan ilki faiz oranını yükseltmek olmuştur. Para Politikası Kurulu 20 Ağustos 2013 tarihinde yaptığı toplantıda politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını %4,5; gecelik borçlanma faiz oranını %3,5 ve açık piyasa işlemleri yoluyla piyasa yapıcısı bankalara repo işlemleri borçlanma imkanı faiz oranını ise %6,75 düzeyinde sabit tutarken, borç verme faiz oranını %7,25'ten %7,75'e yükseltmiştir.

TCMB aldığı bu karara rağmen döviz kurunun yükselmeye devam etmesi nedeniyle döviz satım ihaleleri açmaya başlamıştır. Ayın son haftasına girerken bu müdahalelere rağmen özellikle ABD doları hızla artmaya devam etmektedir.

Döviz kurundaki yükselişin etkisiyle enflasyon oranı da yükselmeye eğilimine girmiştir. TÜFE Temmuz ayında bir önceki aya göre %0,31; bir önceki yılın Aralık ayına göre %4,32; bir önceki yılın aynı ayına göre %8,88 ve on iki aylık ortalamalara göre %7,47 oranında artış göstermiştir. Temmuz ayında en yüksek fiyat artışı %2,28 ile ulaştırma grubunda gerçekleşmiştir. TÜFE'de yıllık en yüksek fiyat artışı vergi oranlarındaki artışın da etkisiyle %15,99 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda olmuştur. TÜFE kapsamındaki 76 maddenin ortalama fiyatları değişmezken, 217 maddenin ortalama fiyatları artmış, 144 maddenin ortalama fiyatları düşmüştür.

Temmuz ayında ÜFE, 2012 yılının aynı ayına göre %0,99; bir önceki yılın Aralık ayına göre %3,48; bir önceki yılın aynı ayına göre %6,61 ve on iki aylık ortalamalara göre %3,23 yükselmiştir. Aylık bazda fiyatlar tarım sektöründe %0,25, sanayi sektöründe %1,14 olmuştur. Tarım sektöründe fiyatlar 2012 yılının Aralık ayına göre %7,15; 2012 yılının aynı ayına göre %4,26 artarken, on iki aylık ortalamalara göre %0,18 düşmüştür. Sanayi sektöründe fiyatlar bir önceki yılın Aralık ayına göre %2,76; bir önceki yılın aynı ayına göre %7,08 ve on iki aylık ortalamalara göre %3,93 yükselmiştir.

Haziran ayında Türkiye'den kaynağı belirsiz bir şekilde 2,3 milyar dolar çıktı. Ocak-Haziran döneminde toplam çıkış 5,7 milyar doları buldu. Haziran ayında TCMB 3,3 milyar dolar döviz sattı.

Enflasyon hedeflemesi Ağustos ayında zorlanmaya başladı.

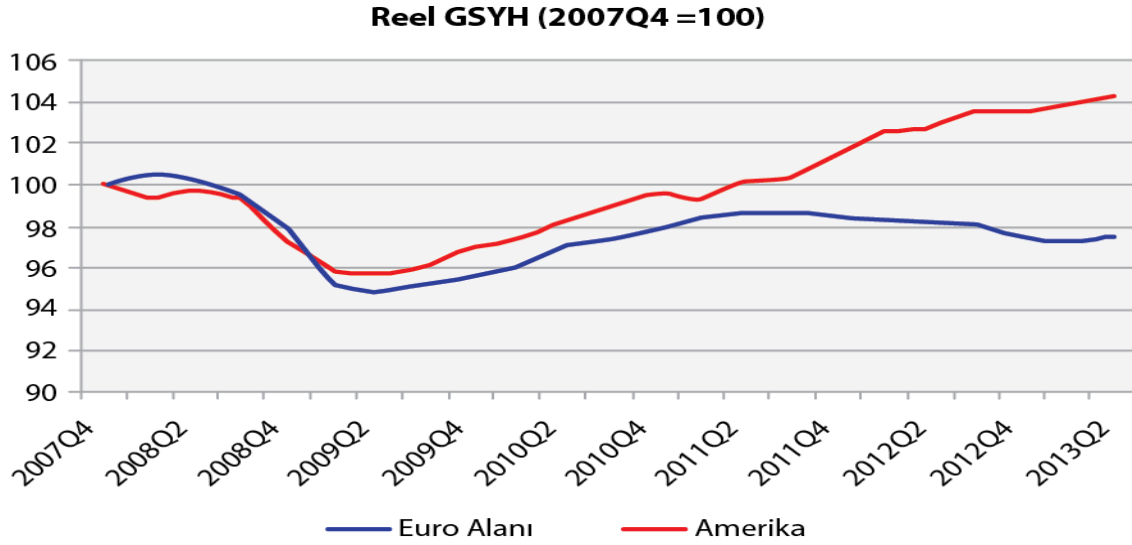
TCMB, döviz kuru artışını önlemek için iki yola başvurdu: faiz oranını yükseltmek ve döviz satım ihaleleri açmak. Müdahalelere rağmen özellikle dolar artmaya devam etmektedir.

Döviz kurlarındaki artış enflasyon oranını da yükseltti. TÜFE yıllık bazda %8,88 arttı.

ÜFE yıllık bazda %6,61 arttı.

Haziran ayına göre ÜFE'de alt sektörler itibariyle en yüksek fiyat artışı %5,76 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatında ve %3,58 ile ham petrol ve doğalgaz çıkarımında gerçekleşmiştir. ÜFE kapsamındaki 151 maddenin ortalama fiyatları değişmezken, 465 maddenin ortalama fiyatları yükselmiş, 172 maddenin ortalama fiyatları düşmüştür.

Şekil 1: ABD ve AB GSYH'daki Gelişmeler

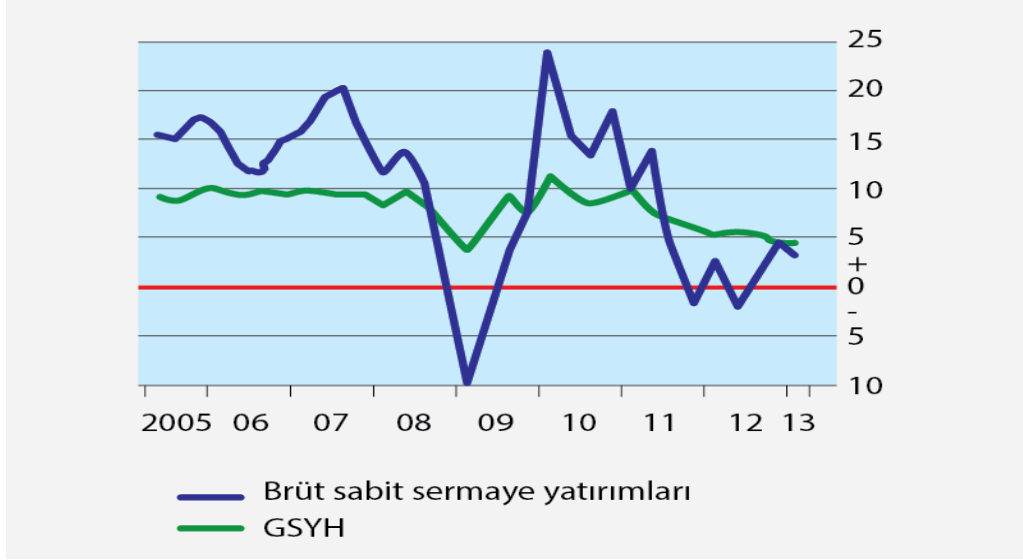

Kaynak: The Economist web sayfası, Erişim tarihi 14 Ağustos 2013.

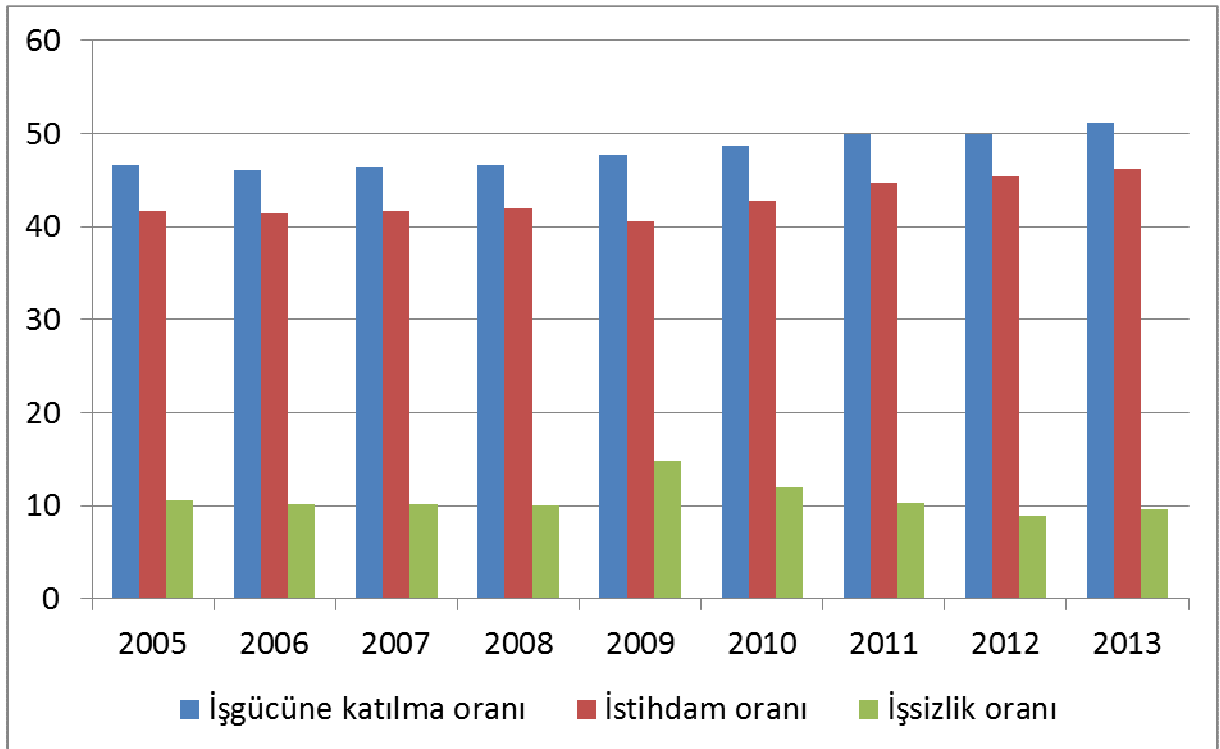
Şekil 2: Hindistan Rupisi'nin Dolar Karşısındaki Değeri

Kaynak: The Economist web sayfası. Erişim tarihi 21/08/2013

Şekil 3: Hindistan'da GSYH ve Sabit Yatırımlar (Bir önceki yıla göre yüzde değişim)

Kaynak: The Economist web sayfası. Erişim tarihi 21/08/2013

Şekil 4: Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış İşgücü Verileri

Kaynak: TÜİK Veri tabanı. Erişim tarihi 24 Ağustos 2013